

BOSNA I HERCEGOVINA
APELACIONI SUD BRČKO DISTRIKTA
BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 097-0-Su-14-000493
Brčko, 03.09.2014. godine

TRAJNO

1-3

R.B.-42

GRAĐANSKOM ODJELJENJU
OSNOVNOG SUDA
BRČKO DISTRIKTA BOSNE I HERCEGOVINE
n/r Predsjednika Odjeljenja
sudije Selima Karamehić

U skladu sa odredbom člana 17. stav 1. Pravila panela za ujednačavanje sudske prakse, vezano za teme : „Zastara naknade za faktičku eksproprijaciju“, „Dozvoljenost revizije protiv drugostepenog rješenja o ponavljanju postupka“ i „Troškovi parničnog postupka“, koje su razmatrane na Panelu za ujednačavanje sudske prakse iz građanske oblasti na kojem su učestvovali sudije Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Republike Srpske i Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, održanom u Sarajevu dana 30.01.2014. godine u prostorijama Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, dostavljamo Vam obrazloženja za slijedeća

PRAVNA SHVATANJA

I. *„Zahtjev za novčanu naknadu zbog izvršene faktičke eksproprijacije ne zastarijeva“.*

Obrazloženje:

Postoje slučajevi izgradnje objekta od javnog interesa ili izvođenja drugih radova od javnog interesa, kojim imaju za posljedicu potpuno ili djelimično oduzimanje prava vlasništva fizičkih ili pravnih lica na nekretninama, iako ne postoji odluka o oduzimanju, odnosno odluka o utvrđivanju javnog interesa i rješenje o eksproprijaciji. Takve slučajeve pravna teorija i sudska praksa podvodi pod pojam faktičkog deposediranja odnosno tzv. faktičke eksproprijacije, kojeg od pojma formalne eksproprijacije, razlikuje, dakle, odsustvo nekog od bitnih elemenata zakonom utvrđenog postupka eksproprijacije.

Na taj način se, svakako, od strane nadležnih organa ugrožavaju i vrijeđaju subjektivna prava vlasnika nekretnina. S tim u vezi u sudskoj praksi se kao

sporno postavilo pitanje kroz koje institute građanskog materijalnog prava se ima otkloniti navedena povreda subjektivnih prava fizičkih ili pravnih lica. Drugačije rečeno, postavlja se pitanje da li spor o određivanju naknade zbog faktičkog deposediranja i potpunog ili djelimičnog gubitka prava vlasništva uslijed izgradnje objekta od javnog interesa treba razriješiti primjenom pravila o naknadi štete, primjenom pravila o građenju na tuđem zemljištu ili, pak, predmetnu naknadu utvrditi u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji. Od odgovora na to pitanje zavisi i rješenje pitanja koja se tiče zastarjelosti zahtjeva za predmetnu naknadu.

Sudska praksa sudova bivše SFRJ je bila gotovo jedinstvena da se sporno pravno pitanje ima rješavati kroz institut naknade štete (članovi 154., 155., 185. i 189. ZOO), tako da se i pitanje zastare zahtjeva za isplatu navedene naknade ima razmatrati sa stanovišta odredbi člana 376. ZOO. Ovakav pravni stav, nakon disolucije zajedničke države, do nedavno su slijedili i sudovi u Bosni i Hercegovini, izražavajući mišljenje da zahtjev za predmetnu naknadu zastarijeva u trogodišnjem subjektivnom odnosno petogodišnjem objektivnom roku iz člana 376. ZOO.

Jedan dio sudova u Bosni i Hercegovini je prilikom razrješenja spornog pravnog pitanja krenuo drugim pravce, zauzimajući pravni stav da izgradnja javnog puta bez donošenja odluke o izuzimanju iz posjeda nekretnine fizičkog lica predstavlja faktičko deposediranje koje je osnov za ostvarivanje prava na naknadu u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji i da pravo na ovu naknadu ne zastarijeva.

U sudskoj praksi zabilježene su odluke u kojima se izražava pravni stav da se sporno pravno pitanje ima riješiti primjenom odredbi Zakona o vlasničko-pravnim odnosima koje regulišu sticanje prava vlasništva građenjem na tuđem zemljištu.

Imajući u vidu navedenu neujednačenu sudsku praksu, predmetno pravno pitanje je razmatrano na Panelu iz građanske oblasti koji je održan u Sarajevu 30.01.2014. godine, kojom prilikom je jednoglasno zauzet pravni stav da faktička eksproprijacija predstavlja osnov za ostvarivanje prava na naknadu u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji i da pravo na ovu naknadu ne zastarijeva.

Razlozi za usvajanje navedenog pravnog stava mogu se rezimirati na slijedeći način:

Potnuno ili djelimično oduzimanje prava vlasništva fizičkih ili pravnih lica na nekretninama radi izgradnje objekata od javnog interesa mora biti zasnovano na zakonito sprovedenom postupku eksproprijacije, tako da faktičko deposediranje, bez provođenja postupka eksproprijacije, ne može opravdati javni interes. U slučajevima kada javna vlast vrši ili dozvoljava izgradnju objekta od javnog interesa na zemljištu koje nije formalno eksproporisano ugrožavaju se i povrijeđuju subjektivna prava fizičkih i pravnih lica na nekretninama. Pravo vlasništva je jedno od osnovnih Ustavom BiH zaštićenih vrijednosti.

Zaštita tog prava konkretizovana je i u članu 3. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, kojim je propisano da svako fizičko ili pravno lice ima pravo na mirno uživanje svog vlasništva i da se nikome ne može oduzeti vlasništvo osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim

principima međunarodnog prava. Članom 6. istog zakona propisano je da se pravo vlasništva može oduzeti samo u javnom interesu, sukladno sa ustavom na način i pod uvjetima određenim zakonom te da vlasnik ima pravo na punu naknadu za ograničeno ili oduzeto pravo vlasništva (op. ovog suda : oduzimanje ili ograničenje prava vlasništva protiv vlasnikove volje u Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima – „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 11/01, 8/03, 40/04 i 19/07, koji se primjenjuje u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, regulisano je odredbom člana 5.). Pravo na mirno uživanje imovine, kao i zabranu njenog oduzimanja, izuzev u javnom interesu i u skladu sa zakonom i načelima međunarodnog prava, garantuje i Protokol broj 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, pa se za ostvarivanje zaštite tog prava ne primjenjuju pravila o zastarjelosti potraživanja iz Zakona o obligacionim odnosima.

Spor u kojem je izgradnjom javnog puta ili drugog objekta od javnog interesa faktički deposedirana nekretnina vlasnika ne može se rješavati primjenom odredbi Zakona o vlasničko-pravnim odnosima koje regulišu sticanje prava vlasništva građenjem na tuđem zemljištu. Ovog stoga što se, u pravilu, radi o građenju objekta koji je postao javno dobro u opštoj upotrebi, zbog čega savjesnom vlasniku zemljišta ne bi bilo moguće utvrđivati prava koja predviđaju odredbe koje regulišu sticanje vlasništva građenjem na tuđem zemljištu.

Pravo svojine je dakle, najpotpunija vlast na stvari, a obaveza je svih da se uzdržavaju od povrede prava vlasništva drugih lica.

U slučaju faktičke eksproprijacije fizička ili pravna lica su lišena prava vlasništva, pa je osnov tužbenog zahtjeva u stvari zahtjev za povrat svojine. Budući da povrat i uspostava prijašnjeg stanja nije moguća zbog privođenja namjeni ranije nekretnine, to tužiteljima pripada pravo da traže naknadu za oduzete nekretnine. Imajući u vidu da pravo zahtijevati povrat svojine ne zastarijeva (član 43. stav 2. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, op. ovog suda : odnosno član 41. stav 4. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima koji se primjenjuje u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine) to ni zahtjev za traženu naknadu ranijih vlasnika ne zastarijeva.

Stvarni motiv, cilj i svrha faktičkog deposediranja je ostvarivanje javnog interesa, odnosno izgradnja objekata ili izvođenje drugih radova od javnog interesa, tako da i naknada ranijim vlasnicima treba da bude određena u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji. Stoga se i na pitanje zastarjelosti imaju primijeniti odredbe navedenog zakona.

S tim u vezi ukazuje se i na pravni stav Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine, sentenca 48, objavljenog u Biltenu navedenog suda broj 1989/2, koji glasi: „Zahtjev za određivanje naknade za podruštvljeno građevinsko zemljište, kao i zahtjev za određivanje pravične naknade za ekspropisane nekretnine, ne zastarijeva. Zastarijeva samo zahtjev za isplatu naknade određene poravnanjem ili odlukom suda“.

II. „Protiv drugostepenog rješenja kojim je pravosnažno odlučeno o prijedlogu za ponavljanje postupka revizija nije dozvoljena“.

Obrazloženje:

Ponavljanje postupka je vanredni pravni lijek koji mogu podnijeti stranke protiv pravosnažne presude o kojem sud odlučuje u formi rješenja. Zato se pitanje dozvoljenosti revizije protiv drugostepene odluke o prijedlogu za ponavljanje postupka cijeni prema odredbama člana 254. stav 1. i 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 58/03 do 61/13, op. ovog suda : odnosno odredbama člana 362. stav 1. i 2. Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine – „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 8/09, 52/10 i 27/14). Za primjenu navedenih zakonskih odredaba potrebno je da se kumulativno ispune dva uslova: da se radi o drugostepenom rješenju kojim se postupak pravosnažno završava i da bi u tom sporu revizija bila dozvoljena protiv pravosnažne presude.

Kako je prijedlog za ponavljanje postupka vanredni pravni lijek kojim se pobija pravosnažna odluka suda (bez obzira da li je postala pravosnažna u prvom ili drugom stepenu suđenja) postupak je pravosnažno završen odlukom koja je donesena u postupku čije se ponavljanje traži, pa drugostepeno rješenje kojim je odlučeno o prijedlogu za ponavljanje postupka (odbijanjem ili odbacivanjem prijedloga) nije rješenje kojim se postupak pravosnažno završava. Zato protiv drugostepenog rješenja kojim je pravosnažno odlučeno o prijedlogu za ponavljanje postupka revizija nije dozvoljena.

III. „Kod odlučivanja o troškovima parničnog postupka u slučaju djelimičnog stranačkog uspjeha u parnici treba, u pravilu, uzimati u obzir kako tužiočev tako i tuženikov uspjeh u parnici i odluku o tome koja će stranka snositi obavezu naknade troškova postupka će donijeti primjenom pravila procesnog prebijanja parničnih troškova“.

Obrazloženje:

Odredba člana 386. stav 1. ZPP (op. ovog suda : odnosno odredba člana 119. stav 1. Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine) postavlja pravilo da „gubitnik plaća“, tako da neuspješna stranka mora platiti troškove uspješne stranke.

Za slučaj djelimičnog stranačkog uspjeha u parnici odredba člana 386. stav 2. ZPP (op. ovog suda : odnosno odredba člana 119. stav 2. Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine) propisuje da svaka stranka podmiruje svoje troškove ili da su jedna drugoj dužne nadoknaditi razmjeran dio troškova.

Na prvi od ova dva načina sud rješava o troškovima ako su stranke uspjele u sporu u približno jednakoj mjeri. Ukoliko je razlika u uspjehu značajna primjenjuje se drugo pravilno iz člana 386. stav 2. ZPP (op. ovog suda : odnosno iz odredbe člana 119. stav 2. Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine).

U praksi sudova u Bosni i Hercegovini česte su odluke iz kojih bi proizilazio stav da u sporu može djelimično uspjeti samo tužitelj. Ti sudovi odlučuju, naime, samo o troškovima tužitelja i obavezuju tuženog na naknadu troškova srazmjerno njegovom uspjehu u parnici, ne vodeći računa o troškovima tuženog i njegovom uspjehu u parnici. Takvo postupanje je nezakonito, jer je uspjeh ili neuspjeh tužitelja u parnici srazmjeran uspjehu ili neuspjehu tuženog u parnici.

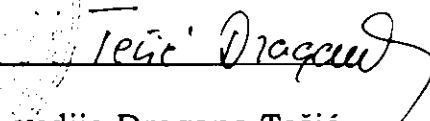
Stoga kod odlučivanja o troškovima parničnog postupka u slučaju djelimičnog stranačkog uspjeha u parnici treba, u pravilu, uzimati u obzir kako tužiteljev tako i tuženikov uspjeh u parnici i odluku o tome koja će stranka snositi obavezu naknade troškova postupka donijeti primjenom pravila procesnog prebijanja parničnih troškova. Na primjer, ukoliko je tužitelj uspio u sporu sa 70% svog zahtjeva, to istovremeno znači da je tuženi u sporu uspio u omjeru od 30%, tako da tužitelj ima pravo na naknadu 70% svojih ukupnih troškova, a tuženi na naknadu 30% svojih ukupnih troškova. Tako dobijene novčane iznose sud svojom odlukom prebija i stranka u čiju korist postoji pozitivna razlika stiče pravo da joj protivnik naknadi iznos razlike. Cilj ovog pravila je izbjegavanje neopravdanog parničenja ili podnošenja preuveličanih tužbenih zahtjeva bez snošenja posljedica.

Istina, postoji i slaba strana ovog tumačenja jer se, izuzetno, može dogoditi da troškovi stranke koja je manje uspjela budu znatno veći od troškova njenog protivnika. Ovaj, iako je uspio u većem dijelu, može biti dužan da naknadi iznos razlike što može imati za posljedicu ograničenje prava na pristup sudu (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu Klauz proti R Hrvatske od 18. jula 2013. godine).

Navedenu slabost moguće je otkloniti primjenom pravila o kvalitativnom uspjehu stranaka u parnici.

Gore navedena pravna shvatanja sa obrazloženjem su dana 01.09.2014. godine objavljena na web portalu Centra za sudsku dokumentaciju Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine, čime ista imaju obavezujući karakter za Sud Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Republike Srpske i Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i upućujući karakter za nižestepene sudove odnosno za Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (član 15. stav 3. Pravila panela za ujednačavanje sudske prakse).

Gradansko-privredno-upravno odjeljenje
Apelacionog suda
Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

sudija Dragana Tešić